

İNSANIN İÇ BÜNYESİNE ARIZ OLAN HASTALIKLAR

II

U C B

I — Şeriatımızın men etmiş olduğu ahlâksızlıklardan biri de kibr'in; insanın içinde kalanı demek olan Ucb'dür ki buna biz, kendini beğenmek deriz. Kendisinde bu ruhî hastalık bulunan kimse kendini ve bütün fiil ve hareketlerini beğendiğinden günah ve hatalarını göremez ve görse bile ufak sayar; bunları işlerken doğru harekette bulunduğunu zan eder, ihtar ve irşadlara kulak asmaz, kendini tezkiyeye kalkışır ki insanın böyle kendi kendisini tezkiyeye kalkışması da şer'an men edilmiş olduğumuz maddelerdendir. [1]

Kendisinde ucb bulunan kimse hatalarını itiraf edemeyeceğinden ölüncüye kadar hatalarını tashih edip günahlarından kurtulamaz. Kibrin ve kibirliliğin kapısı olan ucb, insanı, insanlara karşı azamet satmağa sevk eder. Bu iç hastalığına yakalanmış, kendilerini beğenmiş olan kimseler yaptıkları kulluk ile Allaha karşı da nazlanmağa kalkışacaklarından ve bu hal ise bir nevi alış veriş derekesinde

[1] فَلَا تَزْكُوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تَفْعَلُونَ، 32×35 الم تر إلى الذين يزكون أنفسهم بل الله

adî bir muamele şeklini alacağından **Allah**, o çeşit kimseleri kendi nefislerine terk eder. Böyle her hal-ü-kârda yalnız mevlânın lûtf u-keremine sığınmak, kendini ve kendi ibâdetini görmemek lüzumunu anlayamamış olan kimseler iyilik ve hayır yapmakta olduklarını sansalar dahi onlar, **Allah**ın katında iyi iş değil, kötü iş yapanlardan ve sevaba nail olmayanlardır.

«Kişi ne vakit kötülük yapmış sayılır?..» diye sorulduğu zaman **Âişe** anamız: «İyilik yaptım.... deyince..» cevabını vermiş ve bu cevabile insanın yaptığı iyilikte kendisini görmemesi ve nefsi ortadan kaldırıp iyiliği yalnız **Allah** için yapması lüzumunu anlatmıştır.

Kendini beğenmiş olan kimse, daima benliğinin okşanmasını ister ve verdiği sadakanın, yaptığı iyiliğin söylenmesini bekler. Bunlar yapılmayacak olursa başa kakmağa, insanları ve insaniyeti rahatsız etmeğe başlar.

Verilen sadakaların başa kakılmak suretile iptal edilmemesi ve yapılan hayırların çoğumsanılmaması **Kur**'anda emredilmektedir. [1].

Hadisde de; yaptığı hayrı başa kakan kimsenin, **Allah**ın rızasını tahsil edemiyeceği ve azap göreceği bildirilmiştir. [2]

İnsan, göz gibi olup herkesi görmeli; fakat hayırlar ve ibadetlerde kendisini görmemelidir. Kendisini görmeyen kimse, göz gibi başlarda yer bulur. [3]

[1] يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ 264X2 وَلَا تَتَنَزَّلُوا

6X74

[2] ثَلَاثَةٌ لَا يَكْمُلُهُمْ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَزَكِيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ أَحَدُهُمُ الْمَنَانُ.

[3] عَيبِيئِست عَظِيمِ برکشیدن خود را و زجلهٔ خلق بر کردن خود را

از مردم دیدن نباید آموخت دیدن همه کس را و ندیدن خود را

Hafızı Şirazi, Efdaleddini kâşani ve Abdullahi Ensarîye nisbet olunur.

Ucbe düşüp: «ben, yapıyorum; ben ediyorum.. Benim gücüm, kuvvetim yeter....» gibi kendi kendisini gören ve **Allah**ın fazl-u-keremine sığınmayan kimseleri -yukarıda söylediğimiz veçhile- **Allah**, kendi kendilerine terkeder. Ve onların üzerlerinden yardımını alır. Nitekim sahabe **Huneyn** vak'asında kendilerinin çokluğuna bir güvenivermeleri üzerine bu kadar sevgili kullar olmalarına rağmen yer yüzü kendilerine daralmış ve kaçacak yer aramışlardı. [1]

Her işde muvaffakiyeti **Allah**dan beklemek, ruhlarımızın necatını da yaptığımız ibadetlerle değil yalnız **Allah**ın fazl-u-kereminden ummak ve hiçbir hususta hakkın kapısından ayrılmamak gerektir.

Nitekim **Peygamberimiz** sahabeye: «sizden hiç biriniz ameli ile kurtulacak değildir..» buyurmuş; sahabe de: «yâ **Resulullah!** sizi demi ameliniz kurtaracak değildir?...» diye sormuşlar; **Peygamberimiz** buna: «beni de amelim kurtaracak değildir meğer ki **Allah**, kendisinin rahmetile beni

[1] لقد نصركم الله في موطن كثيرة ويوم حزن اذا عجزتكم كثرتكم فلم تغن عنكم شيئا

وضاقت عليكم الارض بما رحبت ثم وائتم مدبرين 9×25

Bu hâdise, **Mekke** ile **Taif** arasındaki **Huneyn** denilen yerde vaki olmuştu. 18-20 bin arasında bulunan müslümanlar o zaman için büyük bir çokluk teşkil ettiklerinden içlerinden biri: bugün biz yenilecek olursak azlıktan dolayı yenilmiş olmayacağız. Diye çokluklariyle ucbe düşmüştü. Düşmanlara karşı şiddetle muharebe etmelerine rağmen bozularak **Peygamberi** bırakıp kaçmışlar ve bu suretle muzafferiyetin çoklukla değil **Allah**ın yardımı ile olacağını anlamışlardı. **Peygamberimizin** yanında bulunan Amcası **Abbas** kaçanları çağırarak toplamış. **Peygamberin** sebat ve şecaatları ve **Allaha** olan itimatları sayesinde bu toplanan kuvvetle düşmanlar hezimete uğratılmıştı.

sara sarmalaya...» [1] buyurmuşlardır.

Bizim gerek ibadet ve gerek dünyaya müteallık işlerdeki muvaffakiyetlerimiz hep **Allahın** fazl-u-keremile ve bize ihsan buyurmuş olduğu kuvvet ve kudretle olduğundan bunlarda kendimizi değil; bize bu kuvvet ve kudreti veren **Tanrıyı** görmeliyiz. Ve Ona bunlardan dolayı şükretmeliyiz. [2] Nitekim zengin bir kimse bir yoksula bir at vermiş olsa, bu yoksulun bununla: «at sahibiyim!» diye koltuk kabartması ve kendi kendisini beğenmesi değil, bu zenginin kendisi hakkındaki lutfuna teşekkür etmesi gerektir.

Tabiilerden meşhur âbid **Şahiyr** oğlu **Mutarraf** oğlu **Abdullah**: «gece namaz kılıp ta gündüz ucb getireceğime gece uyuyup ta gündüz nedamet çekmem daha hayırlıdır..» derdi.

Peygamberimiz, Ebuselebe namındaki sahabiye: «içten gelen cimriliğe itaat edildiği, heva ve heves ardından koşulduğu ve herkes kendi aklını beğenip kimsenin rey ve mütaleasına ehemmiyet vermediği vakıt kendi kendini ıslaha bak...» [3] buyurmuşlardır ki herkesin kendini beğenip başlı başına hareket etmesi içtimaî bağların gevşemesini ve insanlar arasında birliğin teessüs etmemesini ve binnetice cemiyyet hayatının inhilâlini bais olacağından ve bu da ucb denilen ve herkesin kendi akıl ve reyini beğenmesi ve yaptığı işlerin doğru olduğunu iddia eylemesi ve her şeyde yalnız kendini görmesinden neşet ettiğinden bu hal şer'an men

[1] انه قال ان نجي احداً منكم عمله قال رجل ولا اياك يا رسول الله قال ولا اياي الا ان يتقمني الله منه برجة الحديث صحيح مسلم 1331 C 8 S 139 İstanbul basması:

[2] وما بكم من نعمة فمن الله 35X16

[3] اذا رأيت شحاً مطاعاً وهوى متبعاً وانجاب كل ذي رأى برأيه فعليك بخاتمة نفسك. رواه ابو داود والترمذی.

edilmiş ve ucbe kendimizi kaptırmamakla mükellef tutulmuşuzdur.

İnsanların akıl ve zekâları bir olmadığı gibi herkesin yalnız bir mevzuda ihtisası bulunup bir kimsenin her mevzuda mutahassıs olması mümkün olmadığından; daima her mevzuda kendi reyini yüksek gören ve başka kimselerden rey almağa tenezzül etmeyenler gerek din ve gerek dünyada elbette zarar ve ziyandan kendilerini kurtaramazlar...